

Wykład 1. Wprowadzenie do przedmiotu

„ ... Statystyka jest zarówno nauką
techniką, jak i sztuką – nowo odkrytą
logiką traktowania niepewności i
podejmowania roztropnych decyzji ...”

C. Radhakrishna Rao

„Mogą nie być bardzo odległe takie czasy, w których zrozumie się, że do całkowitego wtajemniczenia dojrzałego obywatela (...), zdolność obliczania, myślenia w kategoriach wartości średnich, maksimum i minimum jest tak konieczna, jak teraz zdolność pisanie i czytania”.

Herbert G. Wells

„Lepiej znać prawdę niedokładnie, niż dokładnie się mylić”.

J. M. Keynes

„ Statystyka jest nauką o tym, jak wykorzystywać informacje do analizy i wytyczania kierunków działania w warunkach niepewności”.

V. Barnett

1. Początki statystyki, podstawy metodologiczne

- Termin „statystyka” pochodzi od łacińskiego słowa „status”, czyli państwo. Pierwotnie oznaczał zbiór szeroko ujmowanych wiadomości o państwie (G. Achenwall, 1719 – 1772).
- Wyniki opisu liczbowego zwykle ujmowano w postaci zestawień tabelarycznych, które służyły głównie administracji państwowej.

Pierwsze tablice statystyczne:

- ✓ Tablice dotyczące Rosji z okresu 1726 – 1727 (J.K. Kirgiłow)
- ✓ Tablice dotyczące Danii w 1741 r. (Anchersen)

Przedstawiciele tego nurtu w rozwoju statystyki, który można nazwać tabelaryzmem, określa się tabelarystami.

- Rozwój statystyki jako nauki wiąże się z działalnością badawczą tzw. arytmetyków politycznych [J. Graunt (1620 – 1674), W. Petty (1623 – 1687)]
- Podstawę teoretyczną nowoczesnej statystyki stanowi teoria rachunku prawdopodobieństwa (początek – druga połowa XVII w.)

Ważne nazwiska

- ❑ B. Pascal (1623 – 1662), P. Fermat (1601 – 1665)
  - ❑ J. Bernoulli (1654 – 1705)
  - ❑ P.S. de Laplace (1749 – 1827)
  - ❑ K.F. Gauss (1777 – 1835)
  - ❑ Quetele (1796 – 1874)
-
- W wyniku dalszego rozwoju statystyki na początku XX wieku ukształtowała się metoda reprezentacyjnych badań statystycznych

2. Próba definicji

W ujęciu szerszym – termin „statystyka” oznacza naukę społeczną, która bada ilościową stronę zjawisk masowych oraz formułuje prawidłowości rozwoju tych zjawisk

W węższym znaczeniu – pojęcie „statystyka” oznacza zbiór informacji dotyczących zjawisk gospodarczych, społecznych, przyrodniczych itp.

3. Przedmiot i zakres badań statystycznych

Przedmiotem badań statystycznych są zbiorowości osób, rzeczy lub zjawisk. Określenie przedmiotu i zakresu badań statystycznych polega więc na dokładnym ustaleniu zbiorowości, jednostki statystycznej oraz cech statystycznych.

Statystyka opisowa a statystyka matematyczna – zestawienie zagadnień

Statystyka opisowa obejmuje:

1) **Badanie struktury zjawisk masowych**, w tym:

- Badanie zbiorowości ze względu na jedną cechę, np. określenie poziomu średniego, zróżnicowania, asymetrii rozkładu, koncentracji

2) Badanie zależności zjawisk masowych, tj.:

- Badanie zbiorowości ze względu na dwie cechy jednocześnie, np.: staż pracy i wydajność, kwalifikacje i zarobki, sprzedaż i wydatki na reklamę, wielkość produkcji i liczba braków

3) Badanie dynamiki zjawisk masowych, tzn.:

- Badanie przebiegu zjawisk w czasie

Statystyka matematyczna obejmuje następujące zagadnienia:

- 1) **W zakresie struktury zjawisk masowych** – wnioskowanie statystyczne z podziałem na
  - Estymację parametrów populacji
  - Weryfikację hipotez statystycznych dotyczących parametrów i rozkładów cech (zmiennych)

2) W zakresie zależności zjawisk masowych – wnioskowanie statystyczne dotyczące

- korelacji
- regresji

Wyznaczanie przedziałów ufności
Weryfikacja hipotez (ocena istotności
związku, testowanie założeń modelu)

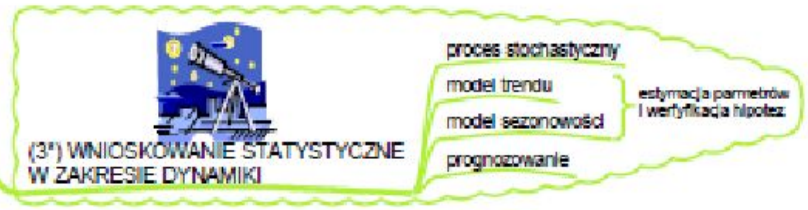

3) W zakresie dynamiki zjawisk masowych – wnioskowanie statystyczne określane mianem prognozowania

STATYSTYKA OGÓLNA

STATYSTYKA OPISOWA

zmiennie losowe i ich rozkłady

STATYSTYKA MATEMATYCZNA

Podsumowanie

Czym jest statystyka?

Termin „statystyka” oznacza naukę społeczną, która bada ilościową stronę zjawisk masowych oraz formułuje prawidłowości rozwoju tych zjawisk.

Czy i do czego jest nam potrzebna?

„Brniemy przez życie, podejmując decyzje oparte na niepewnej informacji ...”

„Wyjątkowość statystyki polega na tym, że pozwala ona skwantyfikować, a co za tym idzie sprecyzować poziom niepewności, dzięki temu statystyk może wygłaszać stwierdzenia, będąc pewnym – poziomem swojej niepewności”.

- sprawozdawczość, kontrola obiektów ekonomicznych
  - diagnozy i prognozy zjawisk ekonomicznych
    - statystyczna kontrola jakości produkcji
- analizy rynków: produktów/dóbr, pracy, rynków finansowych itp.

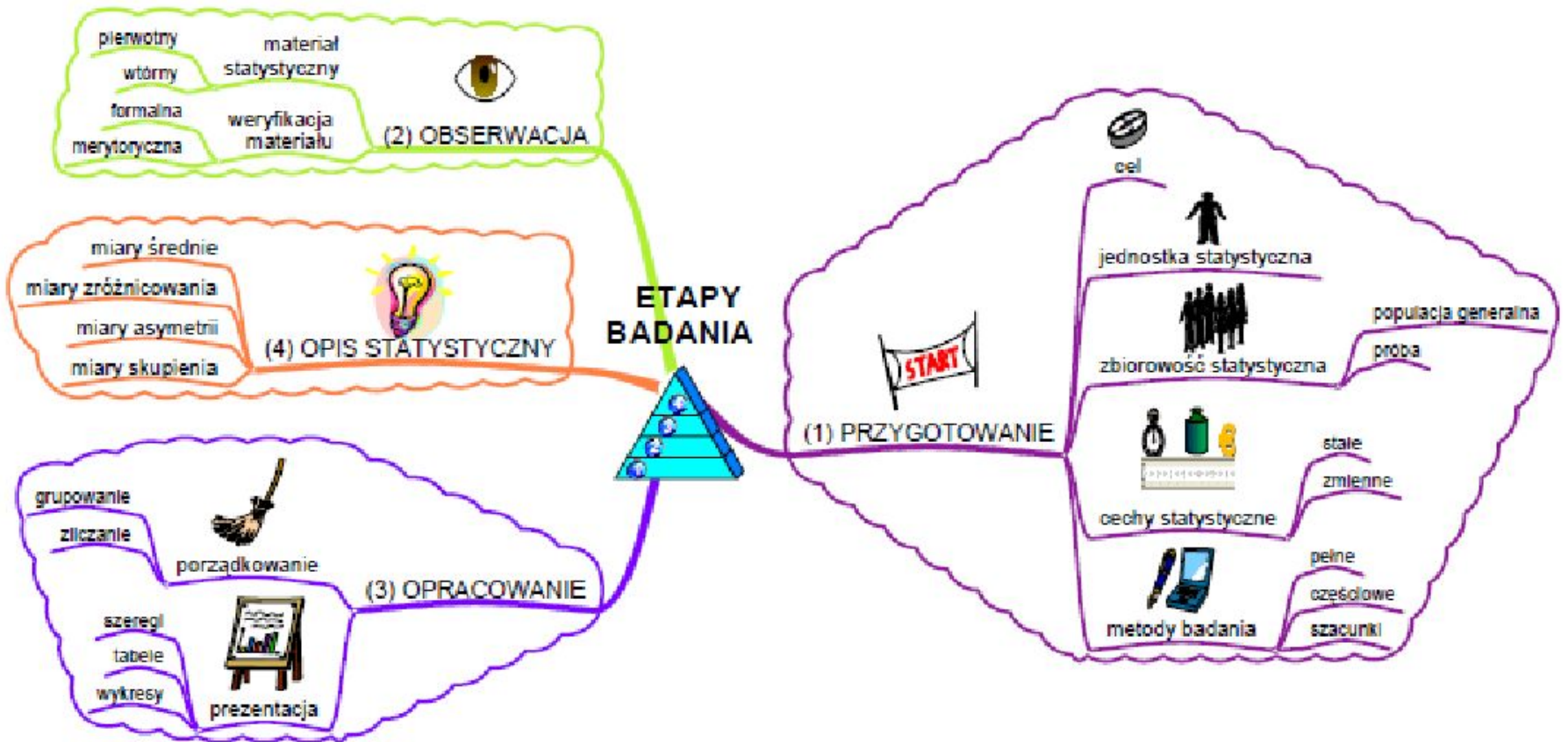
Zastosowania

Metody i narzędzia z zakresu statystyki stosują:

- Urzędnicy państwowi
- Pracownicy administracji w przedsiębiorstwach, firmach, instytucjach
- Analitycy gospodarczy, w szczególności analitycy rynku
- Menadżerowie
- Doradcy finansowi

Komu potrzebna? ...

5. Etapy badania statystycznego

5. Etapy badania statystycznego cd.

I. Przygotowanie badania statystycznego

1) Określenie celów badania statystycznego

- cele ogólne
- szczegółowe hipotezy robocze

2) Określenie przedmiotu badania

- Definicja zbiorowości i jednostki statystycznej

3) Określenie zakresu badania

- Podstawą określenia zakresu badania statystycznego jest określenie cech statystycznych

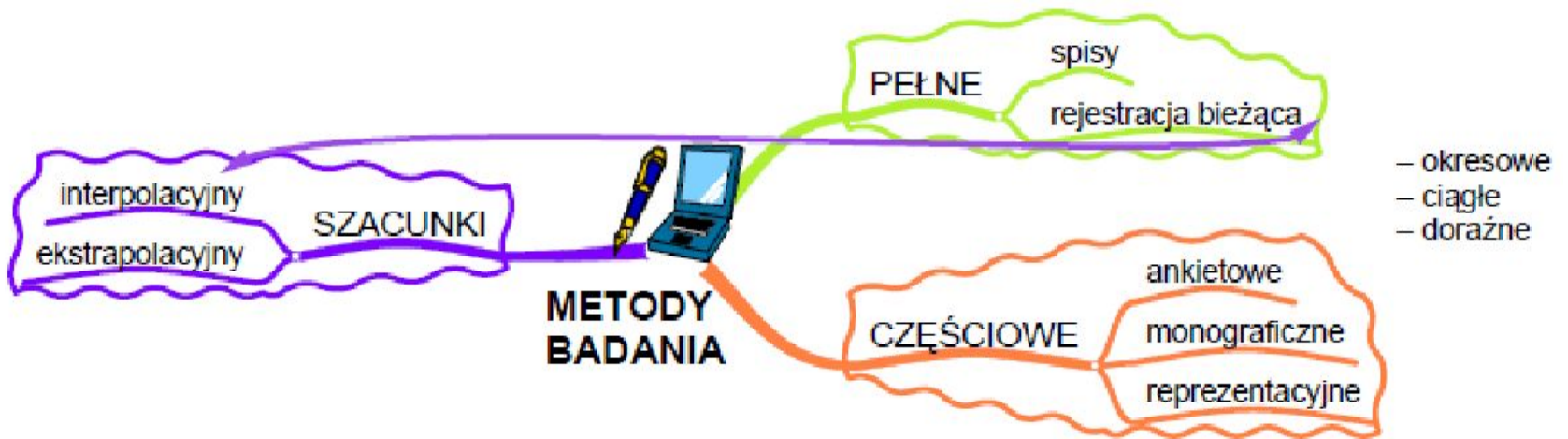

4) Wybór metod badania statystycznego

Metody badania statystycznego		
Badania pełne	Badania częściowe	Szacunki
<ul style="list-style-type: none"> • ciągłe • doraźne • okresowe	<ul style="list-style-type: none"> • ciągłe • doraźne • okresowe	<ul style="list-style-type: none"> • interpolacyjne • ekstrapolacyjne

Spisy
Sprawozdawczość

*ankietowe
reprezentacyjne
monograficzne*

5) Wybór metod (technik) obserwacji statystycznej (gromadzenie danych)

- spisy
- rejestracja bieżąca i sprawozdawczość
- inne sposoby

II. Obserwacja statystyczna

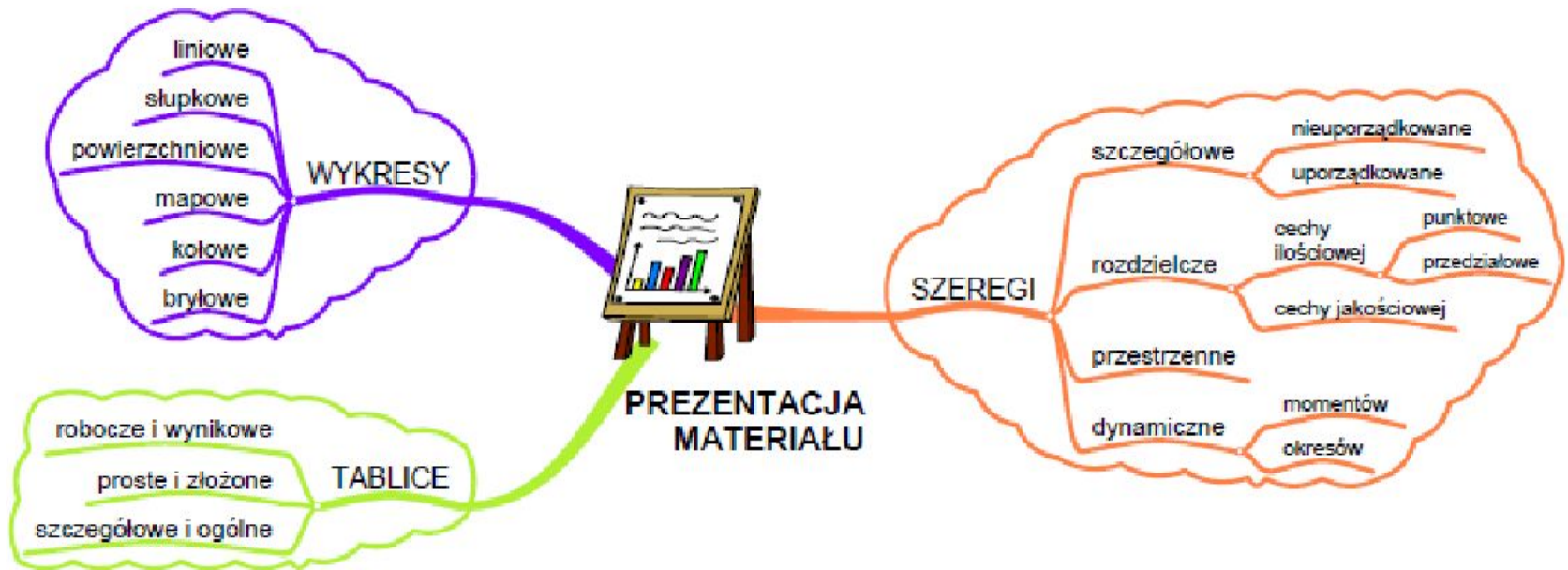
6) Kontrola zebranego materiału statystycznego

- formalna (ilościowa)
- merytoryczna (jakościowa)

7) Grupowanie materiału statystycznego

- typologiczne
- wariacyjne

8) Zliczanie danych statystycznych

III. Prezentacja materiału statystycznego

9) Budowa szeregów statystycznych

- szczegółowe
- rozdzielcze
- kumulacyjne

10) Budowa tablic statystycznych

- proste
- złożone
- robocze
- wynikowe

Szereg statystyczny
szczegółowy
(nieuporządkowany)

Przykład 1.

W zakładzie Z zatrudnionych jest 34 pracowników. Liczba osób pozostających na ich utrzymaniu kształtuje się następująco: 3, 5, 0, 3, 6, 1, 2, 4, 5, 0, 7, 0, 2, 3, 4, 8, 0, 1, 4, 5, 6, 1, 2, 1, 4, 2, 3, 4, 4, 6, 5, 7, 4, 3.

Należy uporządkować powyższe informacje według niemalejących wartości rozważanej cechy.

x_i : 0, 0, 0, 0, 1, 1, 1, 1, 2, 2, 2, 2, 3, 3, 3, 3, 3, 4, 4, 4, 4, 4, 4, 4, 5, 5, 5, 5, 6, 6, 6, 7, 7, 8.

Szereg statystyczny
szczegółowy
(uporządkowany)

Przykład 2.

Zbadano 21 punktów sprzedaży tworzących sieć handlową pewnej branży ze względu na oferowane warunki zakupu. Otrzymane dane przedstawiono poniżej (Źródło: M. Rószkiewicz, *Metody ilościowe w badaniach marketingowych*, PWN, Warszawa 2002, str. 121).

Warunki zakupu	Liczba punktów sprzedaży	Struktura procentowa (%)
Opust	10	48
Raty	7	33
Kredyt	4	19
Ogółem	21	100

Szereg statystyczny rozdzielczy
(strukturalny)

Przykład 3.

Badaniu poddano zbiorowość 600 klientów pewnego domu handlowego ze względu na podatność na reklamę. Uzyskano następujące dane (Źródło: j. w., str. 122).

Zgodność treści przekazu reklamowego z odczuciami klientów	Liczba klientów domu handlowego dokonujących oceny	Struktura procentowa (%)
Zdecydowanie zgodna	325	54,2
Raczej zgodna	126	21,0
Ani zgodna ani niezgodna	61	10,2
Raczej niezgodna	58	9,6
Zdecydowanie niezgodna	30	5,0
Ogółem	600	100,0

Przykład 4.

Punkty sprzedaży z przykładu 2. zbadano pod względem liczby zgłoszonych reklamacji w ostatnim miesiącu. Otrzymane informacje przedstawia tablica poniżej.

Liczba zgłoszonych reklamacji	Liczba punktów sprzedaży	Struktura procentowa (%)
0	4	19,0
10	8	38,1
20	6	28,6
30	2	9,5
40	1	4,8
Ogółem	21	100

Szereg statystyczny rozdzielczy
(punktowy)

Przykład 5.

Punkty sprzedaży (patrz przykłady 2 i 4) przeanalizowano pod względem obrotów osiągniętych w minionym roku. Zebrane dane przedstawia poniższa tablica

Obroty (mln zł)	Liczba punktów sprzedaży	Struktura procentowa (%)
0,8 – 2,0	8	38,1
2,0 – 3,2	10	47,6
3,2 – 4,4	2	9,5
4,4 – 5,6	1	4,8
Ogółem	21	100,0

Szereg statystyczny rozdzielczy
(przedziałowy)

Uwagi do tworzenia szeregów rozdzielczych przedziałowych

- Uzyskana klasyfikacja musi być rozłączna oraz wyczerpująca (kompletna)
- Należy uzależnić liczbę przedziałów od obszaru zmienności cechy oraz od liczebności zbiorowości
- Należy wyeliminować klasy (przedziały) puste i dążyć do redukcji klas o niewielkiej liczebności
- Rozpiętości przedziałów, o ile to możliwe, powinny być jednakowe

Ustalanie liczby klas w zależności od liczebności zbiorowości

$$k \leq 5 \log N$$

$$k \approx \sqrt{N}$$

$$k = 1 + 3,322 \log N$$

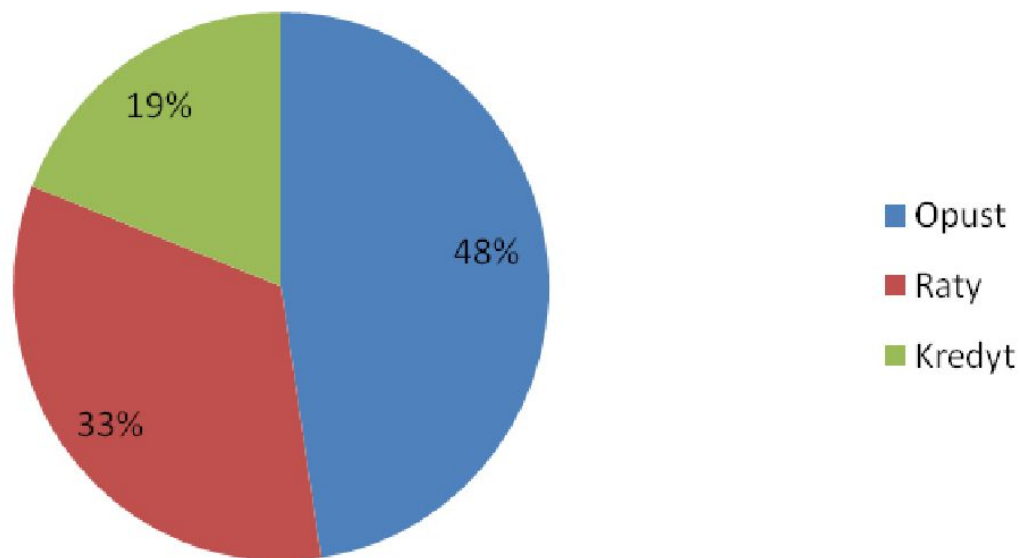
Ustalanie rozpiętości przedziału w zależności obszaru zmienności cech oraz od liczby przedziałów

$$h = \frac{(x_{\max} - x_{\min})}{k}$$

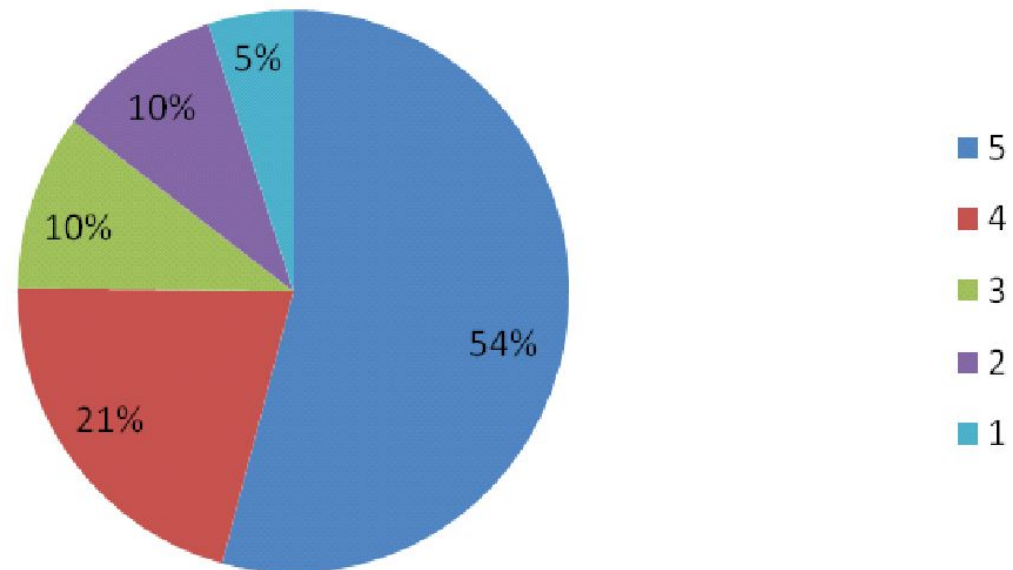
11) Budowa wykresów statystycznych

- powierzchniowe
- punktowe
- liniowe
- histogramy
- pasmowe
- bryłowe
- kartogramy
- kombinowane
- specjalne

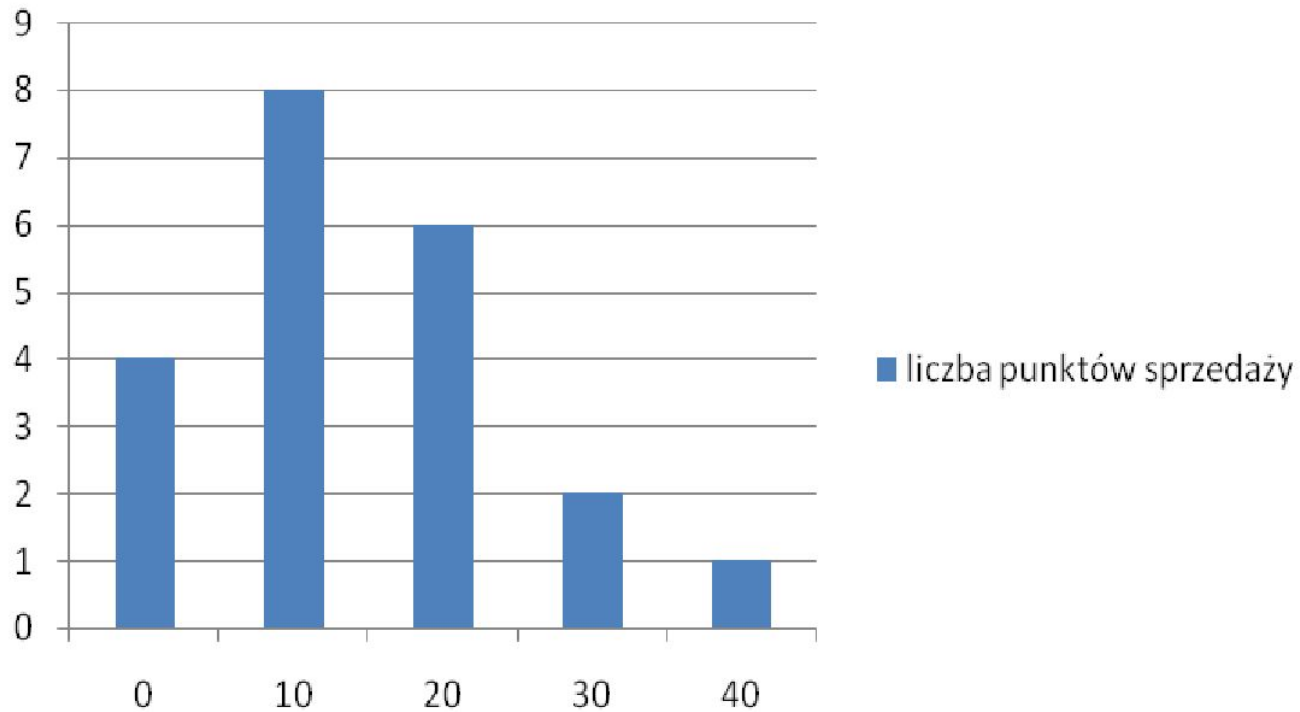
Rys. 1. Warunki zakupu

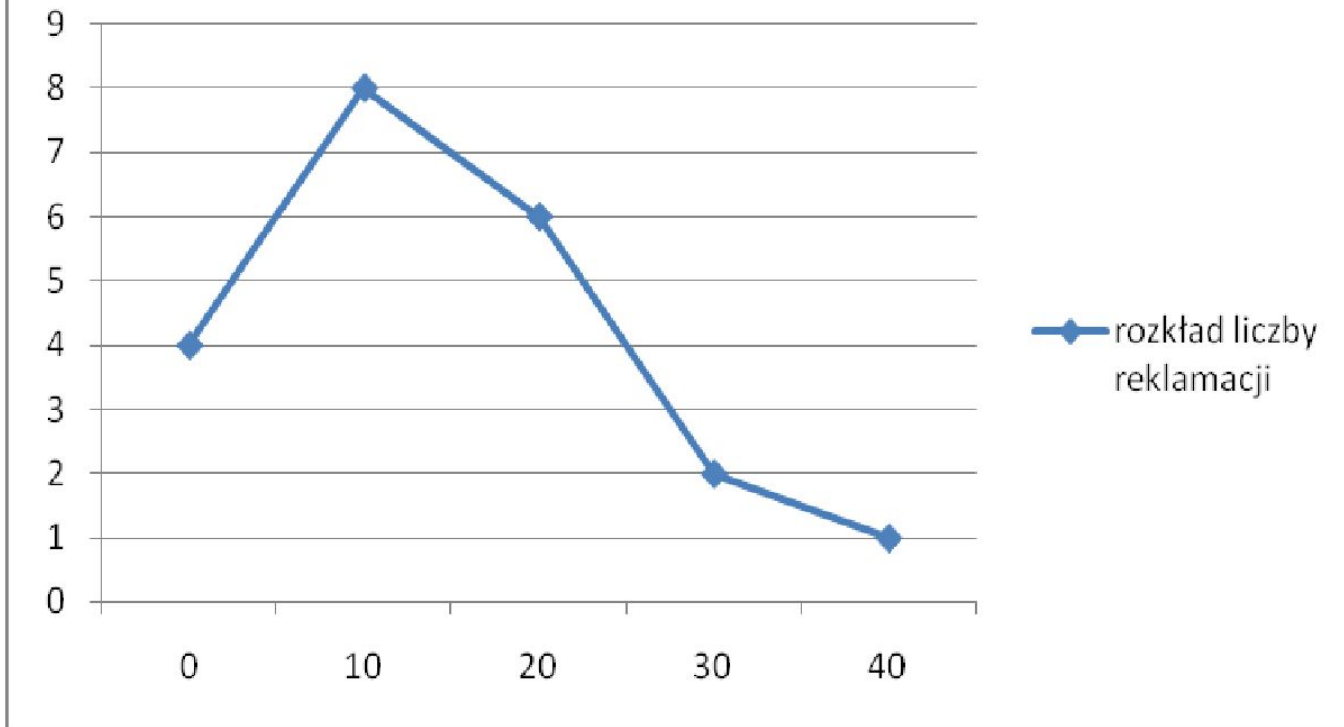
Rys. 2. Zgodność przekazu reklamowego

Rys. 3. Punkty sprzedaży wg liczby reklamacji

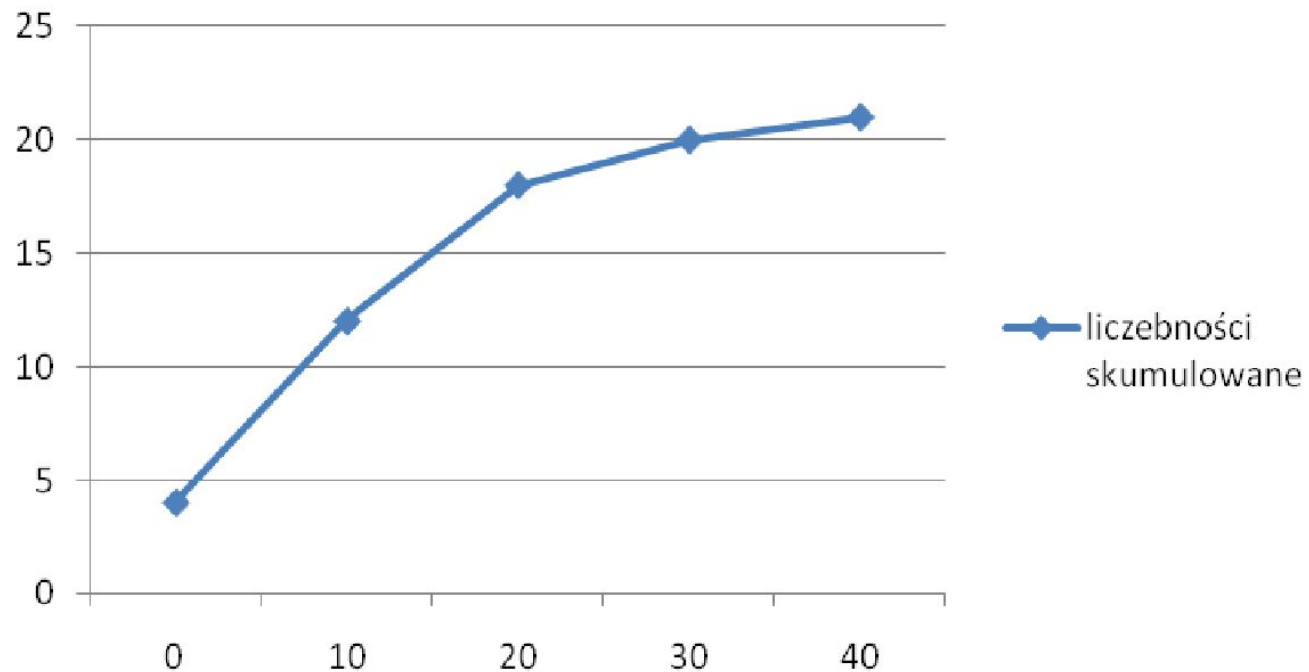

Rys. 4. Krzywa liczebności

Uwaga, krzywa liczebności łączy punkty o współrzędnych (x_i, n_i)

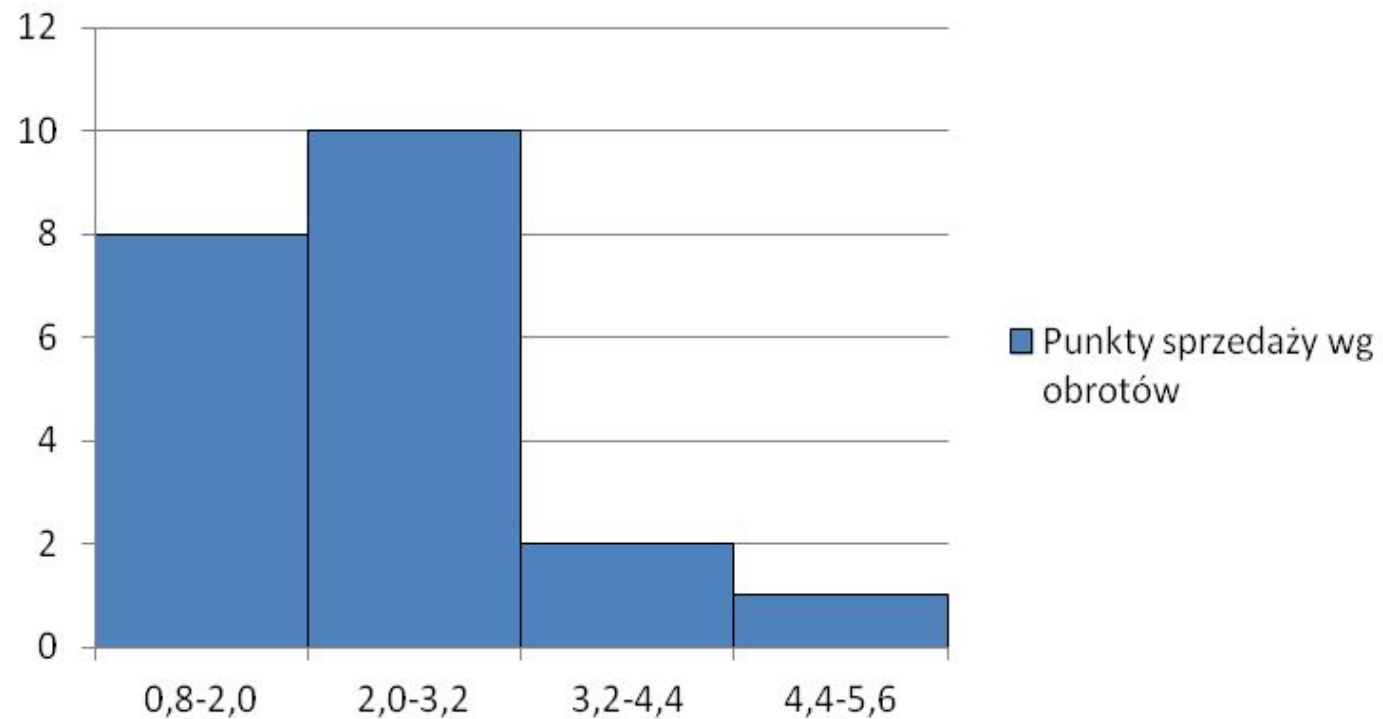
Rys. 5. Krzywa liczebności skumulowanych

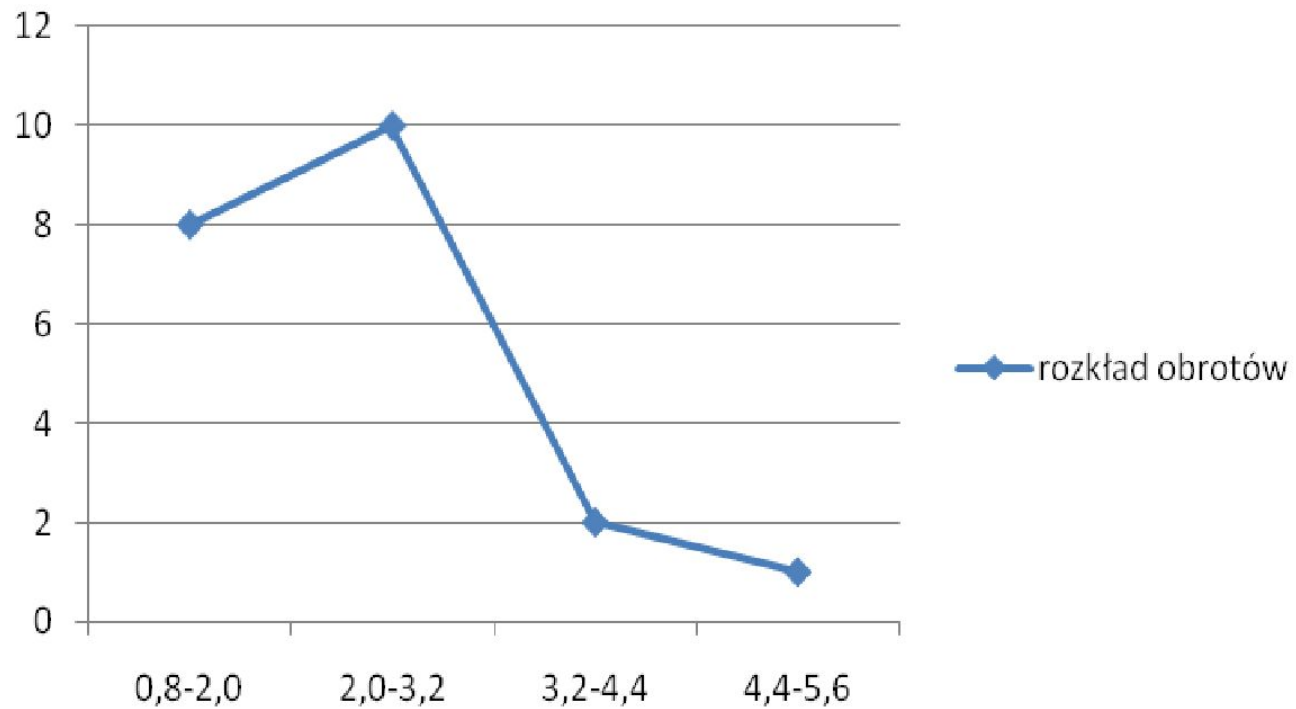
Uwaga, krzywa liczebności skumulowanych łączy punkty o współrzędnych (x_i, n_{isk})

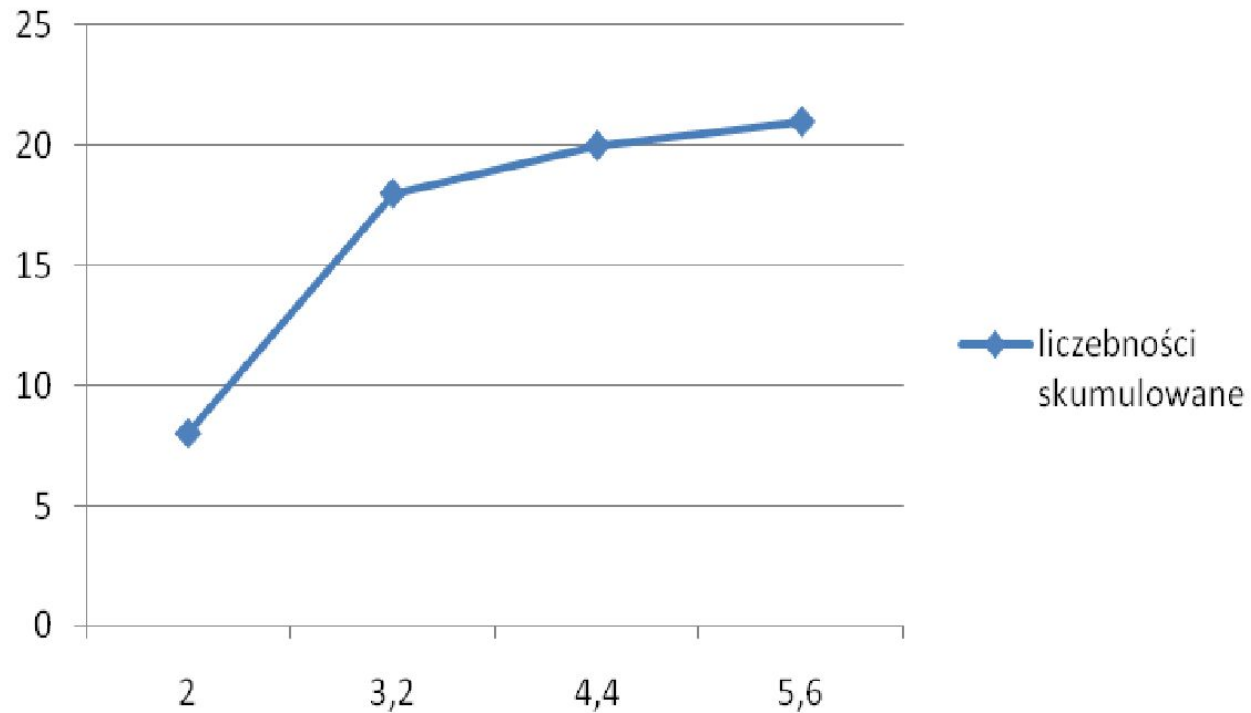
Rys. 6. Histogram

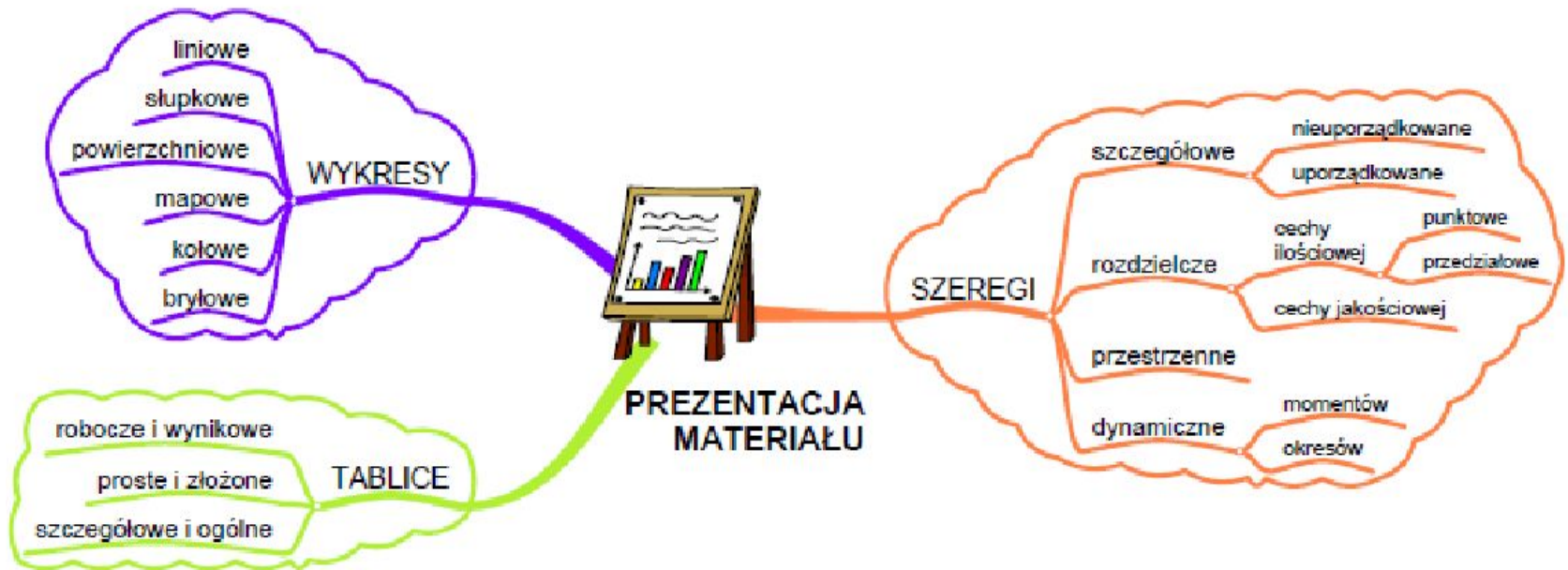

Rys. 7. Krzywa liczebności

Rys. 8. Krzywa liczebności skumulowanych

IV. Analiza

12) Analiza struktury zbiorowości

13) Analiza współzależności cech

14) Analiza dynamiki zbiorowości lub zjawisk

